

KON ISHCHILARI UCHUN MAXSUS KIIYIM TALABLARINI SHAKLLANTIRISH

Kamilova X.X.

Tashbayeva D.R.

T.f.d. prof. Toshkent to'qimachilik va yengil sanoat instituti.

В данной статье представлены требования работников шахтеров для спец одежды. Спецодежда для шахтерской профессии необходима для защиты от ссадин, рудничной пыли, холодного воздуха и воды. А также, в статье приведены результаты физико-механических свойств материалов спецодежды и разработана модель для шахтеров.

Ushbu maqolada kon ishchilarining maxsus kiyimlariga bo'lgan talablari keltirilgan. Konchilik kasbining maxsus ishchi kiyimlari ishqalanishdan, changdan, sovuq havo va suvdan himoyalaniishi muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, ish kiyimlari materiallarining fizik -mexanik xususiyatlari natijalari taqdim etilib, kon ishchilari uchun model ishlab chiqildi.

The article presents the requirements of miners' workers for special clothing. The mining profession requires workwear to protect against abrasions, to protect against mine dust, to protect against cold air and water. The results of the physical and mechanical properties of workwear materials were presented and a model for miners was developed.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yoshlik I" koni negizida "Olmaliq Kon Metallurgiya Kombinati" Aksionerlik jamiyati ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish to'g'risida" 2017-yil 1-martdagi PQ-2807-son qarori ijrosini ta'minlash hamda "Yoshlik I" konini o'zlashtirish" investitsiya loyihasining amalga oshirilishini jadallashtirish maqsadida: Vazirliklar, davlat qo'mitalari va idoralar rahbarlari zimmasiga "Yo'l xaritasi"da belgilangan tegishli chora-tadbirlarning to'la hajmda va belgilangan muddatlarda sifatli amalga oshirilishi yuzasidan shaxsiy javobgarlik yuklatilgan.

Mamlakatimizda rangli va nodir metallarni ishlab chiqaruvchi asosiy korxona sifatida o'zining 70 yillik tarixiga ega bo'lgan "Olmaliq kon-metallurgiya kombinati" aksiyadorlik jamiyati (keyingi o'rinlarda — "Olmaliq KMK" AJ) rangli metallurgiya bayroqdori hisoblanadi. "Olmaliq KMK" AJning ishlab chiqarish quvvatlari Toshkent, Surxondaryo, Namangan va Jizzax viloyatlarida joylashgan mis-molibden, qo'rg'oshin-rux, oltin va kumush konlariga asoslanadi [1].

Hozirda “Olmaliq KMK” AJda 700 dan ortiq ishchilar ishlab kelmoqda. Shahtyorlarning maxsus kiyimini assortimentini shakllantirishda korxona-istemolchi imidjini va uslubini yaratish kabi vazifalar katta qiziqish uyg'otadi.

Ish kiyimining asosiy funktsiyalari biri - bu uning himoya xususiyatlari bilan birga, albatta, qulaylik kiradi, so'ngra ranglarning afzalliklari talabga qo'yiladi. Ish uchun kiyim ishlab chiqishda muhim ko'rsatkichlardan biri - bu uning chidamliligi. Bularning barchasini ta'minlash uchun kerakli tolalarni to'qish uchun kerakli materiallarni va har xil turdagi mato asoslarini (tabiiy, aralash, sintetik), izolyatsiyani va kerakli aksessuarlarning to'g'ri kombinatsiyasini tanlash kerak bo'ladi. Albatta, mahsulotning keyingi ishlash jarayoni tikuv sifatiga, tikuvlarni mahkamlash usuliga, hatto tanlangan aksessuarlar va hattoki, iplarning sifatiga bog'liq bo'ladi. Shuni esda tutish kerakki, tikuv bo'ylab mato bo'g'inlaridagi barcha shikastlanishlar tuzatilishi mumkin. Ammo agar yuqori mato materialining sifati tufayli yaxlitlik yo'qolsa, bunday zararni tiklash ancha qiyin bo'ladi va shundan keyin ham kiyim nafaqat asl qiyofasini, balki himoya xususiyatlarini ham yo'qotishi mumkin.

Maxsus ish kiyimlarini tikishda ishlatiladigan matoning turi va sifati juda muhim. Turli sohalar, faoliyat yo'nalishlari va turlari bo'yicha mutaxassislar uchun maxsus ish kiyimlarini tikishga yaroqli mato turini aniqroq aniqlash uchun biz eng keng tarqalgan matolarning texnik tavsiflari va asosiy xususiyatlarini ko'rib chiqamiz.

Maxsus ish kiyimi - bu ish joyida xodimning salomatligi uchun zararli va xavfli omillardan himoya qilish uchun mo'ljallangan shaxsiy himoya vositalari hisoblanadi. Ba'zi hollarda, maxsus kiyimlar ish beruvchilar tomonidan korporativ identifikatsiya elementlari orqali, oxirgi iste'molchilar va xususiy investorlar bilan aloqa vositasi sifatida qaralishi mumkin.

GOSTga ko'ra, kombinezonlar inson hayoti va sog'lig'ini zararli va xavfli omillardan himoya qilishning zarur darajasini ta'minlashi kerak, xavflarning paydo bo'lishiga olib kelishi mumkin bo'lgan vaziyatlarning qabul qilinmaydigan xavfi yo'qligi, gigienik bo'lishi, qo'llanganda terini bezovta qilmasligi, foydalanuvchiga odatda asosiy faoliyatni amalga oshirishga ruxsat berish, qonun hujjatlarida belgilangan tartibda sertifikatlanishi kerak.

Mehnatni muhofaza qilish - bu xodimning sog'lig'i yomonlashishiga yoki kasallikka olib kelishi mumkin bo'lgan ish joyidagi sharoit. Xavf - bu ishchining o'limi yoki shikastlanishiga olib kelishi mumkin bo'lgan ish sharoitidagi o'ziga xos shartlardir. Albatta, maxsus ishchi kiyimni loyihalash jarayonida barcha xavf xatarlarni, zarar bo'la oladigan sharoitlarni hisobga olish zarur.

Masalan, kon ishchilari uchun loyihalangan kombinezon ishqalanishdan, changdan, sovuq havo va suvdan himoya qilishi uchun zarurdir. Ishlaydigan mexanizmlar, toshlarni kesish, boshqa ishchilarga ko'rinishning pasayishi, yong'inga qarshi portlash xavfi va boshqalar xavfli omillar bo'ladi.

Ma'lumki, maxsus ish kiyimlari bozorining o'sishi, ish kiyimlari materiallari bozorining kengayishi bilan bir qatorda, har xil uslub, kesim, rang va variantdagi ish kiyimlarining barqaror taklifini shakllantiradi.

Iste'molchilar, yirik ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatuvchi kompaniyalar turli xil ish kiyimlarining yangi imkoniyatlarini ko'rib chiqishmoqda. Bugungi kunga kelib maxsus ish kiyimining estetikasi va tashqi ko'rinishini nazorat ob'ektiga aylantirish mumkin. Maxsus ish kiyimining tashqi ko'rinishini boshqarish ish kiyimini funktsional formaga yaqinlashtiradi.

Maxsus ish kiyimlari odatda xodimning sog'lig'ini himoya qilish uchun ishlatiladi va ish beruvchilar tomonidan hukumat qoidalariga muvofiq beriladi (barcha ish beruvchilar uchun majburiy). Korporativ kiyim -kechak ish beruvchilar tomonidan korporativ uslubni qo'llab -quvvatlash uchun, ya'ni forma sifatida, ba'zan esa ish beruvchining o'zi tomonidan ixtiyoriy ravishda o'rnatilgan korporativ mehnatni muhofaza qilish standartlariga muvofiq qo'llaniladi [2].

Zamonaviy maxsus kiyimning tarkibiy qismidan biri bu ko'pincha markalash bo'lib - logotipni qo'llash demakdir. Logotipi bosilgan maxsus ish kiyimi reklama vositasiga aylanadi. Logotiplar kombinezonlarga matoga ekranli bosib chiqarish (ipak-ekranli bosma), termal uzatish, oqish, folga, kashta tikish orqali qo'llaniladi [3].

Ushbu qoidaga ko'ra, kiyim - kechak bir nechta asosiy talablarga javob berishi kerak bo'ladi:

- Zararli va xavfli ishlab chiqarish omillaridan inson hayoti va sog'lig'ini himoya qilishning zarur darajasiga ega bo'lish;
- xavf tug'dirishi mumkin bo'lgan vaziyatlar xavfi ehtimolidan qochish;
- gigienaga rioya qilish;
- hipoalerjenik bo'lish;
- unda mutaxassis tomonidan bajariladigan kutilgan vazifalar doirasiga muvofiq qulay bo'lish;
- amaldagi qonunchilikka muvofiq sertifikatlangan bo'lishi kerak.

Har bir kasbning hayoti uchun xavfli yoki zararli bo'lgan o'ziga xos omillar bo'lishi mumkinligi sababli, masalan, kon ishchilari uchun kombinezonga qo'yiladigan talablarni ko'rib chiqish zarur.

Kiyim himoya qilishi kerak bo'lgan holatlar:

- chang;
- aşınmalar;
- sovuq havo;
- suv.

Bunday holda, zararli omillar: sovuq havo, chang va yuqori namlik bo'ladi.

Oddiy ish kiyimlari uchun eng ko'p ishlatiladigan matolar-to'quv, paxta yoki poliestar tolali aralashmasi, zichligi 210-250 gramm. kv. Deb tayinlangan. Masalan,

Rossiya mehnat xavfsizligi standartlari tizimining terminologiyasida umumiy maqsadli mato "umumiy sanoat ifloslanishidan himoya qilish uchun" deb nomlangan.

Materiallarning xususiyatlarini tekshirish natijalari

1 -jadval.

t/r	Mato nomi	Yuza zichligi g/m ²	Havo o'tkazuvchanligi	Bo'yoqqa chidamliligi ballda		Elektrlanishi, V	G'ijim bo'lmasligi %	Buzulishga bardoshligi		Gigroskopiklik %
				quruq	nam			tan da	arq oq	
1	Diagonal (qora)	338.85	5.12	4	3	124	50	921	768	3.12
2	Diagonal (kulrang)	167.55	49.4	5	4	129	85.5	596	312	1.93
3	Diagonal (ko'k)	235.5	6.28	4	3	88	70.5	588	306	4.68
4	Diagonal (to'q kulrang)	193.7	16.6	4	3	52	57.2	896	429	2.66

O'rganilayotgan to'qimalarning xususiyatlarini tahlil qilib, quyidagilarni qayd etish mumkin, bular:

-yuqoridagi matolarning sirt zichligi GOST 11209-2014, 207,5-360,8 g / m² talablariga javob beradi.

- barcha matolarning aşınma qarshiligi GOST 11209-2014 standartlariga mos keladi (kamida 2000 tsikl bo'lishi kerak).

Bu jadvallardan ko'rinib turibdiki, ba'zi matolarning o'ziga xos xususiyatlari talablarga javob beradi. Shuning uchun, materiallarni oqilona tanlash uchun, ish paytida ushbu materiallarning xatti -harakatlarini tahlil qilish kerak.

Kon ishchilari uchun kombinezonlarning eskizlari taklif qilindi va Wokcass.ru MCHJ (Toshkent) sharoitida namunali namunalar ishlab chiqarish uchun matolar tanlandi. Namunalar sanoat mutaxassislari tomonidan yuqori baholandi.

	Tavsif. Tugmachali ko'ylagi, yamoq cho'ntaklari, ichki yuqori cho'ntagi. Yostiqlimon yostiqlchalarni, qo'litiq ostidagi shamollatish teshiklarini kiritish uchun tirsak sohasidagi mustahkamlangan yelka yostiqlchalari va ichki yamoqlar. Kengaytirilgan izolyatsiyalangan belbog'li shim. Old yarmida yamoq cho'ntaklari bilan: tampon yostiqlchalarini o'rnatish uchun tashqi tomoni va ichki qismi tizzada. Armatura yostiqlchalari: tizzaning oldingi yarmida. Orqa tomonda - o'tirish joyida. Kostyum bo'ylab 50 mm SOP yotqizilgan.
---	---

Adabiyotlar

1. Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 26-maydagi 267-F-son [farmoyishi](#) “2020 — 2024-yillarda “Olmaliq kon-metallurgiya kombinati” aksiyadorlik jamiyati tomonidan “Yoshlik I” konini o‘zlashtirish” investitsiya loyihasini amalga oshirish” strategiyasi. <https://lex.uz/docs/-4825232>
2. https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BF%D0%B5%D1%86%D0%B8%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%D1%8F_%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%B6%D0%B4%D0%B0
3. Prerequisites of Gold-Mining Cluster Formation in Russia Техника и технологиию engineering& Texnologies. 2017 10 (7) <http://elib.sfu-kras.ru/handle/2311/68397>